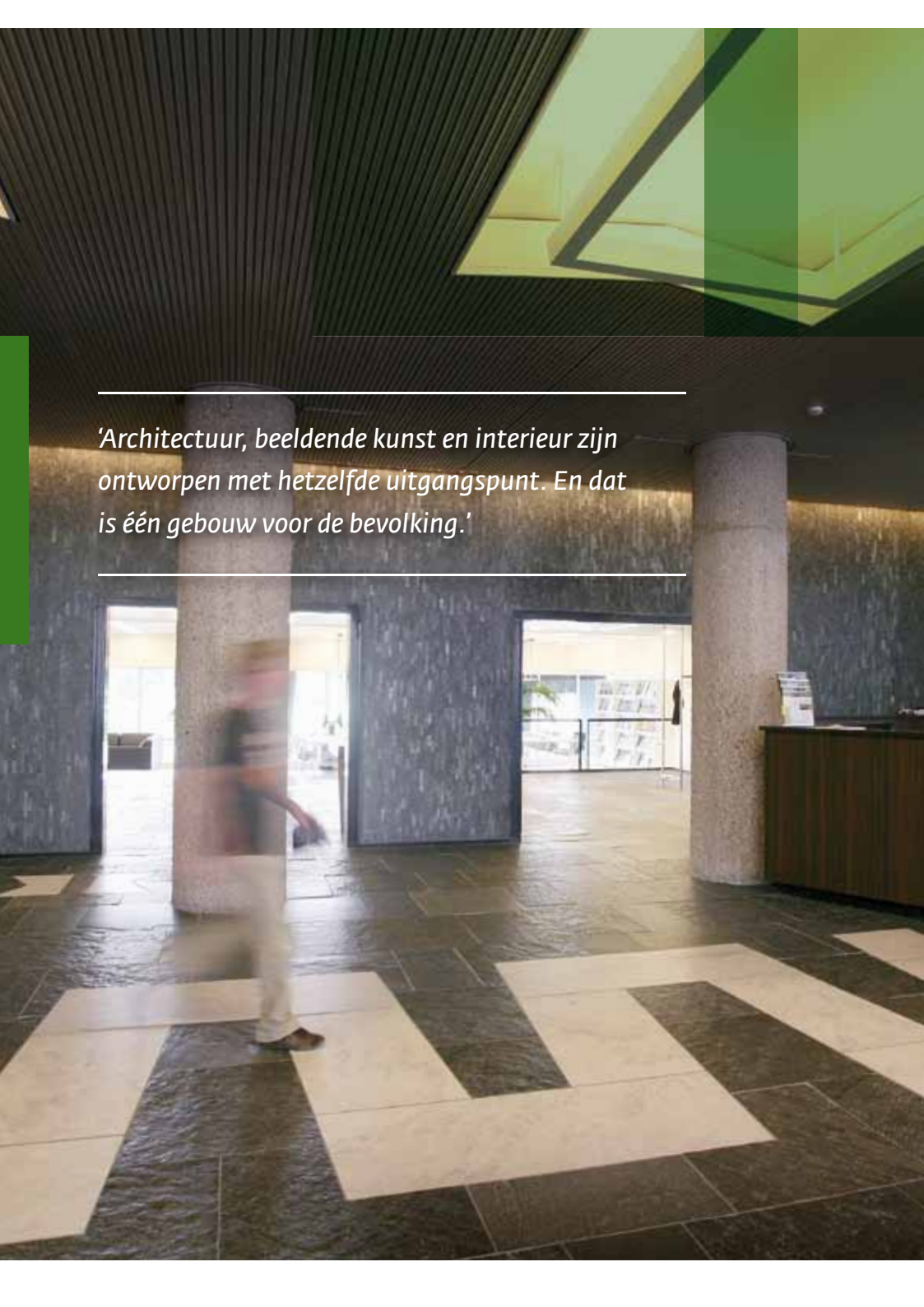

≡ provincie
Gelderland

Huis der Provincie

Een gebouw als kunstwerk

*'Architectuur, beeldende kunst en interieur zijn
ontworpen met hetzelfde uitgangspunt. En dat
is één gebouw voor de bevolking.'*

Een gebouw als kunstwerk

'We willen een kasteel terug op de Markt', kon je horen omstreeks 1950 toen er werd gedacht een nieuw provinciehuis te bouwen. Deze wens was gebaseerd op de plaats waar de twee vorige provinciehuizen hadden gestaan, aan de Markt. Het eerste moest rond 1920 worden gesloopt en het tweede overleefde de Slag om Arnhem niet.

Het nieuwe Huis der Provincie werd in 1954 officieel geopend door Koningin Juliana. Het werd in 1996 een gemeentelijk monument en een rijksmonument in 2007. Het is het eerste Nederlandse provinciehuis dat grotendeels is gebouwd naar eigen smaak en inzicht van een provinciebestuur.

Architect ir. J.J.M. Vegter, de latere rijksbouwmeester, ontwierp het Huis der Provincie in samenwerking met de ingenieurs H. Brouwer (mede-architect) en T.T. Deurvorst (interieur). Professor dr. A.M.W.J. Hammacher was adviseur beeldende kunst van de bouwcommissie en hij was de schakel tussen de

architect en de kunstenaars.

Bouwkunst en beeldende kunst zijn in het pand in samenspraak. Het pand is een totaalkunstwerk: architectuur, beeldende kunst en interieur zijn ontworpen met hetzelfde uitgangspunt. En dat is één gebouw voor bevolking, volksvertegenwoordiging en bestuur. Het Gelderse provinciehuis was het eerste naoorlogse overheidsgebouw van formaat. Het is gebouwd in drie fasen wegens o.a. gebrek aan geld en materiaalschaarste.

De bouwcommissie en de architect zijn naar Scandinavië geweest en daar ontstond het idee dat beeldende kunst meer bij de architectuur moest worden betrokken: een harmonieus samengaan van rationele en niet-rationele aspecten. Deze ideeën zijn geboren in een moeilijke tijd, financieel en qua materiaal. Wat de kunst in het gebouw betreft werd er eerst gedacht aan plaats, schaal en karakterbepaling van de beoogde kunstbijdragen. Daar werd de kunstenaar bij gezocht. Er waren ook plaatsen waarvoor de architect nog geen oplossingen had. Samen met de kunstenaars werden die gevonden.

'De leeszaal annex bibliotheek op deze verdieping is commissiekamer geworden en genoemd naar de in september 2006 overleden gedeputeerde Nico Jan Wijsman.'

Huis der Provincie

Voor de toegangspoort staan twee wachters. Ze zijn elk uit één stuk Beiers graniet gehouwen en vormen letterlijk en figuurlijk de overgang van de Markt naar het Huis der Provincie. De zuilen verwijzen naar gezag, bewaken als het ware de democratie en ze leiden de blik naar de toegangspoort. Wachters voor een belangrijk gebouw zijn van alle tijden, zoals de sfinxen voor een piramide.

De ingang lijkt niet symmetrisch te liggen, maar met de breedte van de Sabelspoort erbij ligt de toegangspoort precies in het midden. Het balkon van Willem Reyers en zijn wapenschild, het carillon van Everdine Schuurman-Henny en de poort zijn gezichtsbepalende elementen aan de voorzijde van het provinciehuis.

Op de binnenplaats kun je heel goed de structuur van het gebouw zien. De Statenzaal, de kern van het bouwwerk, onderscheidt zich door de centrale ligging, afmeting en materiaalkeuze. Op de eerste

verdieping vind je de belangrijkste ruimten: de Statenzaal, de kamer van de commissaris en de algemeen directeur, de vergaderruimte van het college (cs-kamer), de glazen brug naar de Sabelspoort, de zes vergaderkamers (sectiekamers) en de noord- en zuidgalerij. De werkvertrekken liggen erboven en eronder.

Op de tweede verdieping is de toegang tot de publieke tribune van de Statenzaal. De leeszaal annex bibliotheek op deze verdieping is commissiekamer geworden en genoemd naar de in september 2006 overleden gedeputeerde Nico Jan Wijsman.

Op de derde en vierde verdieping zijn ook werkkamers van ambtenaren. Het gebouw is één keer uitgebreid. De oorspronkelijke dakluisfel werd verwijderd en de wanden van de binnenplaats zijn verhoogd met travertijnen borstweringen. In 1981 was deze binnenring op de derde etage klaar. Verder werken ambtenaren in de bijgebouwen Marktstate, Rijnstate, Prinsenhof A en B.

Twee onderwerpen zie je verbeeld in de deriezen of reliëfs onder de raampartijen van de binnenplaats: de Slag om Arnhem en de wederopbouw.'

Binnenplaats

Allereerst valt hier de basalten fontein met plastic in brons op van Piet Esser. Het kunstwerk verbeeldt de symbolische strijd tegen het water en is een geschenk van de Gelderse waterschappen.

Verder zijn de friezen of reliëfs onder de raampartijen zeker het vermelden waard. Twee onderwerpen zie je verbeeld: de Slag om Arnhem en de wederopbouw. Deze motieven zijn verwerkt in 24 platen die achter de gevelelementen lijken door te lopen, waardoor er een eenheid ontstaat. Kunstenaars zijn Wessel Couzijn, Carel Kneulman, Hans Verhulst en John Grosman.

De hoofdingang met bordes geeft een herhaling van de wachters voor het gebouw te zien. Hier in de vorm van twee metalen zuilen die 's avonds zijn verlicht ('fakkels'). De deurknoppen van verkoperd aluminium (zie foto voorzijde omslag) en het siersmeedwerk van de vestibule zijn van de hand van Willem Reyers.

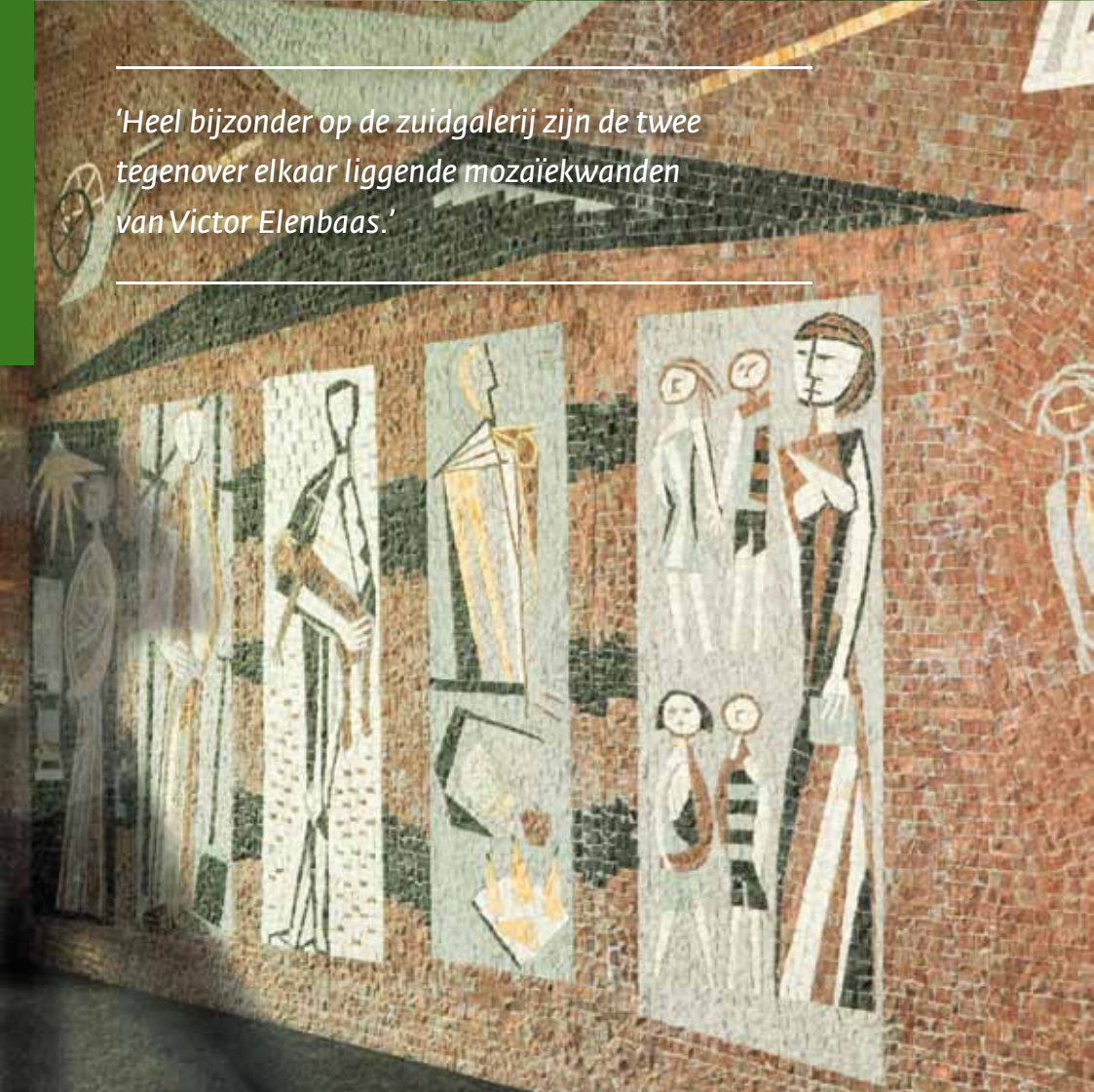
Hal

Bij de entree van het provinciehuis maakt een lichtkroon direct indruk. In het filmpje van de officiële opening zie je HM Koningin Juliana haar man Prins Bernard op dit indrukwekkende lichtarmatuur wijzen. Direct daarna zie je de trap naar de zuidgalerij.

Vegter: '...de trap voert ons het licht tegemoet; de zuidgalerij is als het balkon, het Rijnterras aan de voet van de Statenzaal.' Verder is in de hal nog een fontein van Fri Heil te zien met een tafereel uit de klassieke oudheid. Een geschenk van de waterleidingmaatschappijen. Sinds de renovatie in 2007 kom je via de hal in het nieuwe Informatiecentrum en het Perscentrum.

*'Heel bijzonder op de zuidgalerij zijn de twee
tegenover elkaar liggende mozaïekwanden
van Victor Elenbaas.'*

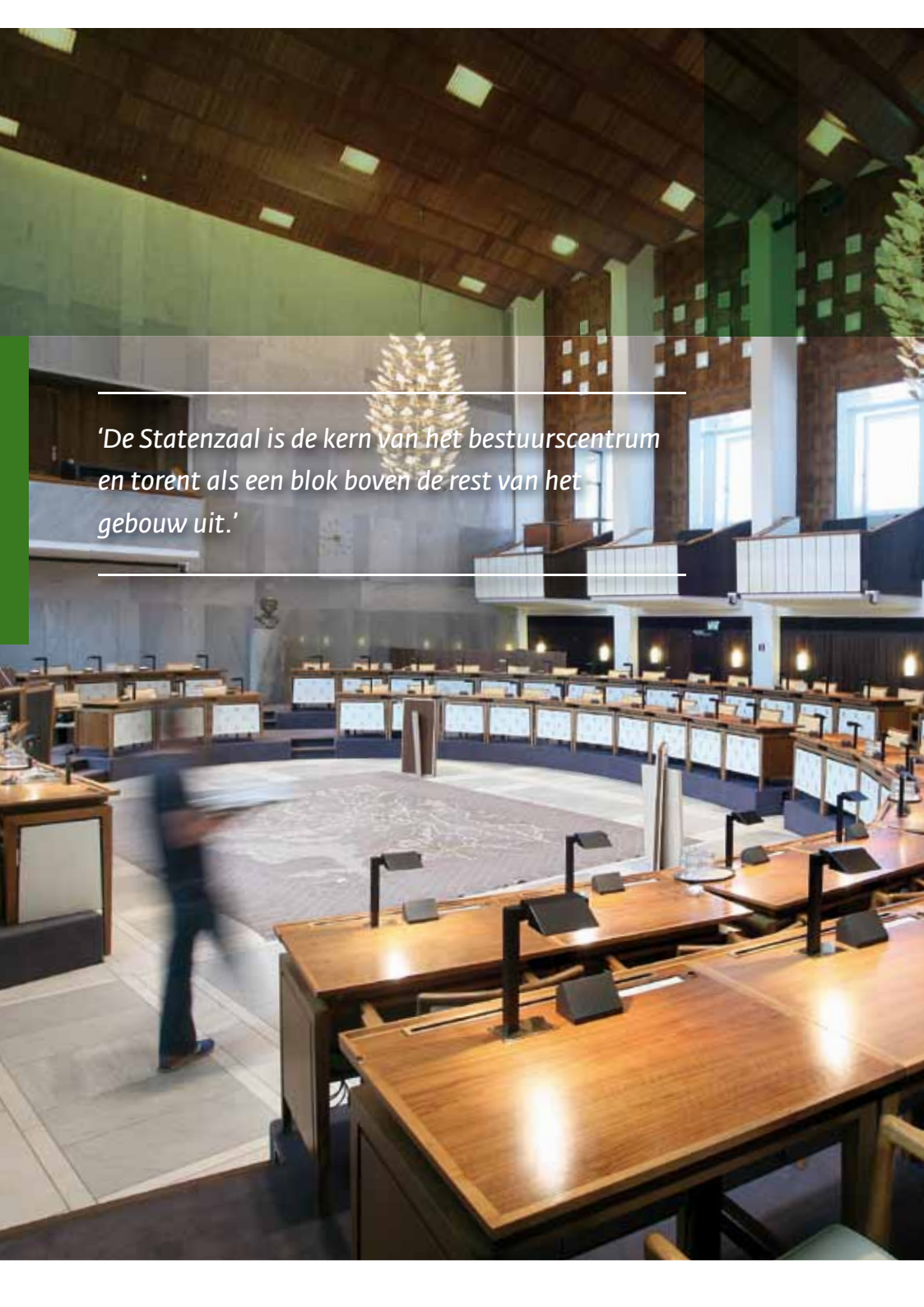
Noordgalerij en zuidgalerij

Heel bijzonder op de zuidgalerij zijn de twee tegenover elkaar liggende mozaïekwanden van Victor Elenbaas, een geschenk van de Gelderse gemeenten. De kunstenaar heeft uit ongepolijste stukjes marmer met het breukvlak naar buiten deze twee mozaïeken gemaakt.

Op de ene zie je de gemeentelijke bestuursfunctie weergegeven en op de andere de mens in de natuur. Ook de balustrade van de opgang naar de Statenzaal trekt de aandacht,

een werkstuk van Titus Leeser. Deze bronzen plastieken waarop ambachtelijke beroepen staan afgebeeld, zijn geschonken door de Gelderse Kamers van Koophandel.

Op de noordgalerij vallen vooral de vier wandtapijten op. Zij verbeelden de vier elementen water, aarde, lucht en vuur. Het ontwerp van Piet Donk en Michel Seuphor krijgt nog een extra dimensie door de titels 'zijn', 'worden', 'doen' en 'denken', die de elementaire menselijke activiteiten aanduiden.

'De Statenzaal is de kern van het bestuurscentrum en torent als een blok boven de rest van het gebouw uit.'

Statenzaal

De galerijen en gangen lopen om de Statenzaal heen. De vergaderzaal van Provinciale Staten van Gelderland heet Statenzaal. Deze ruimte is de kern van het bestuursgebouw en torent als een blok boven de rest van het gebouw uit.

De opstelling van de zetels is meegegaan met de maatschappelijke ontwikkelingen. In 1954 zaten de Statenleden in rijen als in een schoolklas. Het college van Gedeputeerde Staten had een verhoogde zitplaats.

De commissaris, als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten zat in het midden met nog een extra trede erbij. In de jaren zeventig ontstond de

arenaopstelling. Sedert de invoering van het dualisme in 2003 zitten de gedeputeerden niet meer naast de commissaris. Zij hebben sindsdien een plek in de zaal. Het aantal zetels is in 2007 teruggegaan naar 53 door een verandering in de wet.

Het handgeknoopte vloerkleed naar een ontwerp van Kitty Fischer-van der Mijl Dekker met de plattegrond van Gelderland is een geschenk van de Vereniging van plattelandsvrouwen. De bronzen buste van Koningin Beatrix is een ontwerp van Jacques Maris.

Commissievergaderingen worden hier en in de Wijsmanzaal, de verbouwde bibliotheek, gehouden.

'In de Beiers granieten band in de beide gangen zie je de wapens van alle gemeenten in Gelderland.'

Gangen

De twee gangen die de noord- en de zuidgalerij met elkaar verbinden hebben sterk plastisch werkende wanden door fraai metselwerk ('muizentandjes' en vlechtwerk op de hoeken).

Beeldhouwer Piet van Stuivenberg hakte in de Beiers granieten band in de beide gangen de wapens van alle gemeenten in Gelderland, destijds 110. De entrees van de kamers zijn juweeltjes. Cristallino zuiltjes met een bronzen sierkapiteel van Gerarda Rueter zijn zichtbaar tussen de twee toegangsdeuren en erboven zie je een gekleurde, betonnen sgraffito van Simon Erb.

Interieur

T.T. Deurvorst had de verantwoordelijkheid voor het interieur. De verlichting is in samenwerking met de firma Indoor in Amsterdam ontworpen en geschonken door PGEM.

Tafelbladen, deuren en kamerschermen hebben een identiek motief. Ravelli-tafelasbakken, sigarettenbakjes voor de vergaderkamers en staande asbakken op de galerijen. Rieten prullenmandjes en gordijnen. Allemaal speciaal voor het provinciehuis als totaalkunstwerk gemaakt. De rookattributen zijn natuurlijk achterhaald.

Het uitgangspunt bij de bouw was het gebruik van natuurlijke materialen, zoals marmer, hout, graniet, marmer/cristallina en leisteen. De diversiteit aan houtsoorten is groot.

A grand dining room with a long table covered in a white tablecloth. In the foreground, an open book lies on the table. A glass candle holder with a red candle and a glass vase with red flowers are also on the table. The room features a large brass chandelier with white candles hanging from a dark wooden ceiling. The walls are light-colored with arched windows. On the right, there are tall wooden bookshelves filled with books. The room is furnished with wooden chairs with cane backs.

*De Sabelspoort is in het provinciehuis te betreden
via een glazen luchtbrug.'*

Sabelspoort

De Sabelspoort is in het provinciehuis te betreden via een glazen luchtbrug. Deze toren was in de Middeleeuwen een machtig verdedigingsbouwwerk en het is de enige Arnhemse stadspoort die de eeuwen heeft getrotseerd.

Wat er nog staat is de binnenpoort. De buitenpoort is aan de buitenzijde in de bestrating aangegeven. In de Slag om Arnhem werd de Sabelspoort zwaar beschadigd. De provincie, Arnhem en het Rijk namen de reconstructiekosten voor hun rekening. Anno 2007 heeft de Sabelspoort een grondige restauratie ondergaan. De provincie was toen niet langer huurder, maar heeft het pand overgenomen van de gemeente.

Brochures bestellen of meer informatie?

Afdeling Communicatie

T (026) 359 90 00

post@gelderland.nl

Aan deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

oktober 2010

Colofon

Tekst: afdeling Communicatie

Vormgeving: afdeling Communicatie

Fotografie: Wouter van Heusden, Wim. K. Steffen, Dick Brouwers,
Wim B. Franken en Jaap Zoet

Provincie Gelderland

Markt 11

Postbus 9090

6800 GX Arnhem

T (026) 359 90 00

www.gelderland.nl

Provincie Gelderland, dichterbij dan je denkt